

Et inutilem servum eijcite in tenebras exteriores : illic erit fletus, et stridor dentium! (*Matth. XXV. 28, 29, 30.*)

Datur ei qui decem talenta fecerat, ut intelligamus, licet æquale sit domini gaudium in utriusque labore, ejus scilicet qui quinque et qui duo multiplicavit, tamen majus deberi præmium ei qui plus in domini pecunia laboravit. (*Hieronymus.*)

Quisquis autem caritatem non habet, etiam dona quæ percepisse videbatur, amittit. (*Gregorius.*)

Servus autem malus non solum damno punitur, sed etiam intolerabili pœna, et cum pœna accusabili denuntiatione. (*Chrysostomus.*)

Et sic per pœnam in tenebras exteriores cadet qui per suam culpam sponte in interiores tenebras decidit. (*Gregorius.*)

Vide autem quia non solum qui rapit aliena aut qui mala operatur, punitur ultima pœna, sed etiam qui bona non facit. (*Chrysostomus.*)

Annotatio. Hæc parabola divi Matthæi una esse videtur cum illa Lucae XIX. 12. de decem mnis in servos distributis, sed bis et diverso modo repetitur.

PARS QUINTA

II. — De doctrina Christi quam claris verbis tradidit.

ADHORTATIO.

Qui vult plene et sapide Christi verba intelligere, oportet ut totam vitam suam illi studeat conformare. *De Imitatione Christi.* (*Lib. I. Cap. 1, 2.*)

MEDITATIO CXCIV.

DIDAGMA PRIMUM.

Christi cibus voluntatem Patris facere.

1. — Rogabant eum discipuli, dicentes : Rabbi, manduca.

Ille autem dicit eis : Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. (*Joan. IV. 31, 32.*)

Videntes eum fatigatum ex itinere et æstu qui erat, rogabant eum vulgari eorum voce : neque enim erat hoc temeritatis, sed amoris cura circa magistrum. (*Chrysostomus.*)

Dominus vero sciens quod Samaritana totam civitatem ad eum traheret, hoc discipulis significavit unde sequitur : *Ille autem dicit eis : Ego cibum habeo*, etc. (*Theophyl.*)

Hominum salutem hic cibum vocavit, ostendens quantum desiderium habet nostræ salutis : sicut enim nobis concupiscibile est comedere, ita ei salvare nos.

Tu vero intuere, quod non statim revelat, sed ubique in quæstionem immittit auditorem, ut incipiens quærere quod dicitur et laborans, cum ampliori suscipiat desiderio. (*Chrysostomus.*)

II. — Dicebant ergo discipuli ad invicem : Numquid aliquis attulit ei manducare? (*Foan. IV. 33.*)

Quid mirum si mulier illa non intelligebat aquam? Ecce discipuli non intelligunt escam. (*Augustinus.*)

Et quidem assuetam reverentiam et honorem magistro præbent, ad se invicem quidem loquentes, ipsum vero non præsumentes interrogare. (*Chrysostomus.*)

In hoc autem quod dicunt discipuli : *Numquid aliquis attulit ei manducare*, considerandum est, quod cibos ab aliis oblatos Do-

minus suscipere solebat, non quod alieno ministerio indigeret qui dat escam omni carni, sed ut deferentes meritum consequerentur, simulque formam tradens non erubescere paupertatem, neque grave putare ab aliis nutrirî : proprium enim et necessarium est doctoribus, alios habere procuratores ciborum, ut ipsi de nullo curantes, verbi ministrationem procurent sollicitè. (*Theophylactus.*)

III. — Dicit eis Jesus : *Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus.* (*Foan. IV. 34.*)

Audivit autem Dominus cogitationes discipulorum, et instruit eos ut Magister, non per circuitum sicut mulierem, sed aperte. (*Augustinus.*)

Plenam autem et integram facit Dei voluntatem qui dixit : *Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus, qui misit me* : proprius enim cibus ejus ostenditur. Quid autem sit velle Patris, innuit sermo sequens : *Ut perficiam opus ejus.* Cum enim quodammodo homo perfectus fuerit, ob transgressionem factus est imperfectus : et ideo missus est Salvator, primo quidem ut perficiat voluntatem ejus qui misit eum : secundo vero ut consummet opus Dei ut quilibet perfectus fiat ad solidi cibi usum. (*Origenes.*)

MEDITATIO CXCVI.

DIDAGMA SECUNDUM.

Christus invitat discipulos ut in opere Dei eum collaborent.

I. — Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, et messis venit? Ecce dico vobis : Levate oculos vestros, et videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem. (*Foan. IV. 35.*)

Propter quid non manifeste dicit, quod præparati sunt homines ad susceptionem verbi? Duarum quidem occasionum gratia : unius quidem ut manifestior fiat sermo, et magis ante oculos ponat quæ dicuntur; alterius autem ut dulcior sit narratio et permanentior eorum quæ dicuntur memoria. (*Chrysostomus.*)

II. — Et qui metit mercedem accipit, et congregat fructum in vitam æternam : ut et qui seminat, simul gaudeat et qui metit.

In hoc enim est verbum verum : quia alius est qui seminat, et alius qui metit. (*Foan. IV. 36, 37.*)

In rebus quidem sensibilibus si contingat alium seminare et alium metere, non simul

lætantur, sed dolent qui seminant quasi aliis laborantes; lætantur autem soli qui metunt; hic autem non ita, sed et qui non metunt seminantes, simul cum metentibus lætantur, quoniam in mercede communicant.

Ad hoc autem quod dixerat sermonem proverbialem inducit : unde subdit : *In hoc enim*, etc. Hoc quidem vulgariter dicebatur, si quando alii labores sustinebant, et alii fructus metebant. Sed et hic sermo iste maxime habet veritatem : quia prophetæ laboraverunt, sed vos fructus ex illorum laboribus metitis. (*Chrysostomus.*)

III. — Ego misi vos metere quod non laborastis : alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis. (*Foan. IV. 38.*)

Quid ergo? Messores misit, non seminatores? Ibi ergo messores mittendi ubi jam Prophetæ prædicaverant. Legite labores illorum, et in omnibus eorum laboribus est prophetia Christi : ergo jam in Judæa messis parata erat quando tot millia hominum pretia rerum suarum offerebant, et ad pedes Apostolorum ponentes, expeditis humeris a sarcinis sæcularibus, Christum Dominum sequebantur. De ipsa messe ejecta sunt pauca grana, et seminaverunt orbem terrarum ; et surgit alia messis, quæ in fine sæculi metenda est : ad quam metendam non Apostoli, sed Angeli mittentur. (*Augustinus.*)

MEDITATIO CXCVII.

DIDAGMA TERTIUM.

Christus tres se sequi cupientes
instruxit.

I. — Et accedens unus Scriba, ait illi :
Magister, sequar te, quocumque ieris.
(*Matth. VIII. 19.*)

Dixit illi Jesus : Vulpes foveas habent,
et volucres coeli nidos : filius autem ho-
minis non habet ubi caput reclinet. (*Luc.
IX. 58. — Matth. VIII. 20.*)

Ostenditur nobis ob hoc Scribam repu-
diatum, quod signorum videns magnitudi-
nem, sequi voluerit Salvatorem, ut lucra ex
operum miraculis quæreret : hoc idem desi-
derans quod et Simon magus a Petro emere
voluerat. (*Hieronymus.*)

Quid me propter divitias et sæculi lucra
cupis sequi, cum tantæ sim paupertatis, ut
nec hospitium quidem habeam, et tecto
utar non meo. (*Hieronymus.*)

Hoc autem non erat avertentis, sed ar-
guentis quidem malum consilium, concedentis autem si vellet cum paupertatis
expectatione sequi Christum. Et ut discas
ejus malitiam, audiens hoc et correctus non
dixit : Paratus sum sequi. (*Chrysostomus.*)

II. — Alius autem de discipulis ejus
(*Matth. VIII. 21.*) dixit : Domine per-
mitte mihi primum ire, et sepelire patrem
meum.

Dixitque ei Jesus : Sine ut mortui se-
peliunt mortuos suos : tu autem vade, et
annuntia regnum Dei. (*Luc. IX. 59, 60.*
— *Matth. VIII. 21, 22.*)

Iste pietatis occasione ad sepeliendum
patrem ire desiderat, ille secuturum quoli-
bet ierit, promittit, non magistrum quærens,
sed ex magistro lucrum. Ille etiam discipu-
lus non interrogat an sequatur; jam enim
sequi se oportere credit : sed permitti sibi
orat sepelire patrem. (*Hilarius.*)

Dominus autem quando parat homines
Evangelio, nullam excusationem vult inter-
poni carnalis hujus temporalisque pietatis.
(*Chrysostomus.*)

III. — Et ait alter : Sequar te Domine,
sed permitte mihi primum renuntiare his,
quæ domi sunt.

Ait ad illum Jesus : nemo mittens ma-
num suam ad aratrum, et respiciens re-
tro, aptus est regno Dei. (*Luc. IX. 61, 62.*)

Quærerere renuntiare his qui domi sunt,
licentiando se ab eis, ostendit quod utcum-
que divisus sit a Domino, dum hoc non
perfecte adire proposuerit mente : nam velle

consulere proximos non consensuros huic proposito, indicat se utcumque labantem : propter quod Dominus hoc improbat.

Apposuit manum aratro qui affectuosus est ad sequendum : tamen respicit retro qui dilationem petit, occasione redeundi ad domum et cum propinquis conferendi. (*Cyrillus.*)

Quasi dicat ei : Vocat te Oriens et tu attendis Occidentem. (*Augustinus.*)

MEDITATIO CXCVIII.

DIDAGMA QUARTUM.

Cur discipuli Christi non jejunaverint.

I. — Accesserunt ad Jesum discipuli Joannis. (*Matth. IX. 14.*)

Erant discipuli Joannis, et Pharisæi jejunantes : (frequenter *Matth. IX. 14*) et veniunt, et dicunt illi : Quare discipuli Joannis, et Pharisæorum jejunant (et obsecrationes faciunt, (*Luc. V. 33*) tui autem discipuli non jejunant. (*Marc. II. 18.*)

Tui autem edunt et bibunt? (*Luc. V. 33.*)

Superba interrogatio, et jejunii reprehendenda jactantia! nec poterant discipuli Joannis non esse sub vitio, qui jungebantur

Pharisæis, quos a Joanne noverant condemnatos : et calumniabantur eum quem sciebant magistri vocibus prædicatum. (*Hieronymus.*)

Est autem duplex jejunium : unum in tribulatione ad propitiandum Deum in peccatis : aliud in gaudio, cum tanto minus delectant carnalia, quanto spiritualium major sarcina est. Interrogatus ergo Dominus cur discipuli ejus non jejunarent, de utroque jejunio respondit. (*Augustinus.*)

II. — Et ait illis Jesus : Numquid possunt filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? (*Matth. IX. 15.*)

Numquid possunt filii nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est jejunare? (*Marc. II. 19.*)

Numquid potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere jejunare? (*Luc. V. 34.*)

Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt jejunare. (*Marc. II. 19.*)

Quasi dicat : Præsens tempus lætitiæ est et alacritatis : non igitur immiscenda sunt tristitia. (*Chrysostomus.*)

Salvatoris enim nostri in hoc sæculo demonstratio, nihil aliud fuit quam quædam festivitas, intelligibiliter quasi quamdam sponsam copulans illi nostram naturam, ut

quondam sterilis fecunda fieret. Igitur filii sponsi esse noscuntur quicumque vocati sunt ab eo, per novam et evangelicam disciplinam : non autem Scribæ cum Pharisæis, qui solam legis umbram considerant. (*Cy- rillus.*)

III. — Venient autem dies cum aufere- tur ab eis sponsus. (*Matth. IX. 15. — Marc. II. 20.*)

Cum oblati fuerit ab illis sponsus, tunc jejunabunt in illis diebus. (*Marc. II. 20. — Luc. V. 35.*)

Tempus erit in quo suam virilitatem de- monstrant : quando enim subtrahetur ab eis sponsus jejunabunt, ejus affectantes adventum, ut spiritus illi jungantur per corporales angustias emundatos. Filii etiam sponsi, quia infantes sunt, non possunt per totum conformari patri et sponso, qui eorum infantiam considerans dignatur eos non tunc jejunare; recedente autem sponso, propter desiderium jejunabunt; sed cum perfecti fuerint, et sponso jungentur in nuptiis, regalem semper comedent cœnam. (*Chrysostom.*)

MEDITATIO CXCIX.

DIDAGMA QUINTUM.

Prior doctrina confirmatur
similitudinibus.

I. — Dicebat autem et similitudinem ad illos : quia nemo commissuram (panni rudis *Matth. IX. 16.*) A novo vestimento immittit in vestimentum vetus : alioquin et novum rumpit, et veteri non convenit commissuram a novo. (*Luc. V. 36.*)

Tollit enim plenitudinem ejus a vesti- mento et pejor scissura fit. (*Matth. IX. 16.*)

Nemo assummentum panni rudis assuit vestimento veteri : alioquin aufert supple- mentum novum a veteri, et major scissura fit. (*Marc. II. 21.*)

Discipuli veteribus vestimentis assimilati sunt, propter eorum mentis infirmitatem, quibus non erat congruum imponere statu- tum grave jejunii. (*Theophylactus.*)

Neque conveniens erat novum pannum assuere, quod est aliqua particula doctrinæ, quæ ad novæ vitæ temperantiam pertinet, quæ generale docet jejunium ab omni lætitia temporalium delectationum : quia si hoc fiat et doctrina scinditur, et non convenit vetustati. (*Beda.*)

II. — Et nemo mittit vinum novum in utres veteres : alioquin rumpet vinum novum utres, et ipsum effundetur, et utres peribunt. (*Luc. V. 37. — Marc. II. 22. — Matth. IX. 17.*)

Sed vinum novum in utres novos mitti debet. (*Marc. II. 22. — Luc. V. 38. — Matth. IX. 17.*)

Discipulos veteribus comparat utribus, quos vino novo, id est spiritualibus præceptis, facilius dirumpi, quam posse continere dicit. Erunt autem utres novi cum post ascensum Domini desiderio consolationis ejus innovabuntur; tunc novum vinum novis utribus adveniet; hoc est Spiritus sancti fervor spiritualium corda replebit. Doctore etiam cavendum est, ne anima in vetustate malitia perduranti, novorum mysteriorum secreta committat. (*Beda.*)

III. — Et nemo bibens vetus, statim vult novum, dicit enim : Vetus melius est. (*Luc. V. 39.*)

Non statim eo adducitur ut vetere relicto, amplectatur novum, licet novum melius sit. Hoc affertur a Christo ad defendendam eam rationem quam tenebat cum discipulis, quos jejunare non cogebat, cum non essent assueti jejunio, vox tamen *statim* indicat mox jejunaturos, licet nunc non jejunent. (*Menochius ibid.*)

MEDITATIO CC.

DIDAGMA SEXTUM.

De resuscitatione mortuorum.

I. — Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, et credit ei, qui misit me, habet vitam æternam, et in iudicium non venit, sed transit a morte in vitam.

Amen, amen dico vobis, quia venit hora, et nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei : et qui audierint, vivent.

Sicut enim Pater habet vitam in semetipso : sic dedit et Filio habere vitam in semetipso :

Et potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est. (*Joan. V. 24, 25, 26, 27.*)

Ex duobus suum sermonem susceptibilem facit : et in hoc quod Patri creditur ab eo qui ipsum audit, et in hoc quod multis bonis potietur. (*Chrysostomus.*)

Unde sequitur : *In iudicium non venit.* Sed quis est hic? Erit quisquam Paulo Apostolo melior, qui ait. "Oportet nos exhiberi omnes ante tribunal Christi?" (*II. Corinth. VII.*) Aliquando ergo iudicium pœna dicitur, aliquando iudicium discretio dicitur.

Ergo secundum iudicium discretionis oportet nos omnes exhiberi ante tribunal Christi; secundum iudicium damnationis hic dicitur. *In iudicium non venit* : id est non venit in damnationem : *sed transit a morte in vitam*. Ne putares credendo te non moriturum secundum carnem, scias te mortem quam debes supplicio Adam, persoliturum. Accipit enim ille, in quo tunc omnes fuimus : "Morte morieris : " (*Gen. II.*) Nec potes evadere divinam sententiam. Sed cum persolveris mortem veteris hominis, suscipies vitam novi hominis, et transitum facies de morte ad vitam. Ad quam vitam? ad æternam : resurrexturi enim in fine sæculi, mortui in vitam æternam transibunt. (*Augustinus.*)

Sicut in resurrectione futura, vocem audientes præcipientem, suscitabimur, ita et nunc fit. (*Chrysosto.*) Hoc enim dixit pro his quos a mortuis suscitaturus fuit, scilicet filia archysinagogi, filio viduæ et Lazaro. (*Theophylactus.*)

Vel, quid est *audient*, nisi, obedient? Qui enim credunt, et secundum veram fidem agunt, vivunt et mortui non sunt : qui autem vel non credunt, vel credunt male viventes et caritatem non habentes, mortui potius deputandi sunt.

Sed quæret aliquis : Habet Filius vitam unde vivant credentes? Audi ipsum dicentem : *Sicut enim habet Pater*, etc. Vivere

quippe suum in illo est, non aliunde, non alienum est; non quasi particeps sit vitæ, quæ non est quod ipse; sed habet vitam in semetipso, ut ipsa vita sibi sit ipse. Quid tu? Anima mortua erat : audi Patrem per Filium : surge, ut in eo recipias vitam quam non habes in te, qui habet vitam in semetipso; et sic agitur prima resurrectio. (*August.*)

Non solum Pater dedit Filio quod vivificet, sed etiam quod iudicium faciat. (*Theophylactus.*) Quia homo est. Æquum enim esse iudicavit Deus ut in extremo illo iudicio omnes, tam pii quam impii, oculis corporis iudicem intueantur; intuebuntur autem, cum sit non solum Deus, sed etiam homo. (*Meno-chius, ibid.*)

II. — Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem Filii Dei :

Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ : qui vero mala egerunt in resurrectionem iudicii. (*Foan. V. 28, 29.*)

Accepisti certe potestatem iudicandi, quia Filius hominis es. Resurgent corpora : de ipso iudicio dic aliquid? Hoc audite : *qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ; vivere scilicet cum Angelis Dei; qui male egerunt, in resurrectionem iudicii*. Hic iudicium pro pœna posuit. (*Augustinus.*)

III. — Non possum ego a meipso facere quidquam. Sicut audio, judico : et iudicium meum justum est : quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. (*Joan. V. 30.*)

Non extraneum, neque dissimile his quæ vult Pater, a me fieri videbitis : sed *sicut audio judico* : in quo nihil aliud ostendit quam quoniam impossibile est eum aliud velle quam quod Pater vult : hoc est, ita judico ac si ipse Pater esset qui judicaret. (*Chrysostomus.*)

MEDITATIO CCI.

DIDAGMA SEPTIMUM.

Tria testimonia Divinitatis Christi ac primum a Joanne.

I. — Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum non est verum.

Alius est, qui testimonium perhibet de me : et scio quia verum est testimonium, quod perhibet de me. (*Joan. V. 31, 32.*)

Noverat ipse verum esse de se testimonium suum : sed propter infirmos et propter incredulos quærebat sol lucernas : fulgorem

quippe solis lippitudo eorum ferre non poterat : ideo quæsitus est Joannes, qui testimonium perhiberet veritati. (*Augustinus.*)

II. — Vos misistis ad Joannem : et testimonium perhibuit veritati.

Ego autem non ab homine testimonium accipio : sed hæc dico ut vos salvi sitis. (*Joan. V. 33, 34.*)

Quasi dicat : Ego quidem Deus existens, non indigebam hujusmodi testimonio humano : quia vero ei magis attenditis, et eum magis omnibus fide dignum putatis, mihi autem neque miracula facienti creditis ; propter hoc vobis commemoro testimonium illius. (*Chrysostomus.*)

III. — Ille erat lucerna ardens, et lucens : Vos autem voluistis ad horam exsultare in luce ejus. (*Joan. V. 35.*)

Hoc quod dicit, *ad horam* facilitatem credendi ostendit, et quam cito ab eo resilierunt : quod si non fecissent, cito eos ad Jesum manu duxisset. Vocando autem eum lucernam, ostendit quoniam non ex se habebat lumen, sed a Spiritu sancti gratia. (*Chrysostomus.*)

Joannes enim erat lucerna illuminatus a Christo luce, ardens fide et dilectione, lucens verbo et actione, qui præmissus est ut inimicos Christi confunderet. (*Alcuinus.*)

MEDITATIO CCII.

DIDAGMA OCTAVUM.

Alterum testimonium divinitatis
Christi ab operibus.

I. — Ego habeo testimonium majus Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea : ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me. (*Joan. V. 36.*)

Quod enim cæcos illuminat, aures operit, ora mutorum resolvit, dæmonia fugat, mortuos suscitavit : opera hæc testimonium perhibent de Christo. (*Alcuinus.*)

II. — Et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me : neque vocem ejus unquam audistis, neque speciem ejus vidistis.

Et verbum ejus non habetis in vobis manens : quia quem misit ille, huic vos non creditis. (*Joan. V. 37, 38.*)

Resolvite evangelica volumina, et omne eorum opus recensete : nullum aliud Patris de Filio testimonium exstat in libris, quam quod hic sit Filius suus. Quid infertur hodie calumniæ, ut adoptio nominis sit, ut mendax Deus sit, ut nomina inania sint. (*Hilarius.*)

Non carnalibus auribus, sed spiritali intelligentia per gratiam Spiritus sancti, Deus audiri potest. Non ergo vocem spiritalem audierunt, quoniam eum amare et præceptis ejus obedire nolebant, neque speciem ejus viderunt, quia non exterioribus oculis videri potest, sed fide et dilectione. (*Alcuinus.*)

Sed neque possibile erat eis dicere quod præcepta ejus suscepissent et servarent ; ideoque subjungit : *Et verbum ejus non habetis in vobis manens*, id est præcepta Dei, legem et Prophetas : etsi enim ea Deus constituit, sed apud vos non sunt : etsi Scripturæ ubique docent ut mihi credatis, vos autem non creditis, manifestum est quod sermo ejus deficit a vobis. (*Chrysostomus.*)

III. — Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere : et illæ sunt quæ testimonium perhibent de me :

Et non vultis venire ad me ut vitam habeatis.

Claritatem ab hominibus non accipio.

Sed cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis.

Ego veni in nomine Patris mei, et non accipitis me : si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. (*Joan. V. 39, 40, 41, 42, 43.*)

Dixerat se habere testimonium a Joanne, ab operibus, a Patre : addit et testimonium a lege quæ data est per Moysen : quasi dicat : Vos in Scripturis putatis vitam æternam habere, et me quasi contrarium Moysi repudiatis : testimonio ipsius Moysi me esse Deum intelligere potestis, si ipsas Scripturas diligenter investigatis. (*Alcuinus.*)

Ostendit quoniam non capiebant magnum fructum et nobilem ex Scripturis, sola lectione æstimantes se salvari, cum fide essent privati : propter quod subdit : *Et non vultis venire ad me; quia ei credere nolebant.* (*Chrysostomus.*)

Quod autem venire pro credere ponatur, Psalmista ostendit dicens. " Accedite ad eum, et illuminamini. " (*Psal. XXXIII.*) Subdit, *ut vitam habeatis* : si enim anima quæ peccat moritur, ipsi anima et mente mortui erant. Promittebat ergo illis vitam animæ, vel felicitatis æternæ. (*Beda.*)

Laudem humanam non quæro : non enim veni ut honorem ab hominibus acciperem carnalem, sed honorem hominibus darem spiritualem. Non ergo ideo hoc loquor ut gloriam meam quæram, sed condoleo vobis errantibus, et volo vos reducere ad viam veritatis. (*Alcuinus.*)

Irrefragabilem indevotionis eorum ponit demonstrationem, quasi dicat : Si ut amantes Deum me persequeremini, multo magis in Antichristo hoc vos facere oportet

ret : ille enim non dicit se a Patre missum, neque secundum voluntatem illius venire : sed e contrario ea quæ sibi non congruunt rapiens, super omnia Deum se esse dicet. Manifestum est igitur quod livoris persecutio erat qua Christum persequerentur, et odii in Deum. (*Chrysostomus.*)

MEDITATIO CCHII.

DIDAGMA NONUM.

Tertium testimonium divinitatis
Christi a Moyse.

I. — Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis : et gloriam quæ a solo Deo est non quæritis? (*Joan. V. 44.*)

Causam eorum infidelitatis ponit. Hinc enim ostendit quoniam non quæ Dei sunt intendebant, sed propriam volebant passionem defendere. (*Chrysostomus.*)

Magnum igitur vitium est jaçtantia, et humanæ laudis ambitio. Ideo enim non possunt credere, quia superba mens eorum laudari desiderat, et se super alios efferre. (*Alcuinus.*)

II. — Nolite putare quia ego accusator sim vos apud Patrem : est qui accu-

sat vos Moyses, in quo vos speratis.
(*Foan. V. 45.*)

Possent ipsi respondere : Ergo accusabis nos apud Patrem? Et ideo eorum quaestionem praeveniens subdit : *Nolite*, etc. (*Beda.*)

Quia scilicet non veni damnare, sed salvare. (*Chrysostomus.*)

III.— Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi: de me enim ille scripsit.

Si autem illius litteris non creditis : quomodo verbis meis credetis? (*Foan. V. 46, 47.*)

Forsitan more nostro posuit, non quia dubitatio sit in Deo. Scripsit autem de Christo Moyses dicens, (*Deut. XVIII.*): “Prophetam vobis suscitabit Deus de fratribus vestris : tamquam meipsum audietis.” (*Alcuinus.*)

Sed et omne quod scripsit Moyses, de Christo est, id est ad Christum omnino pertinet, sive quod eum figuris rerum vel gestarum vel dictarum prænuntiet, sive quod ejus gratiam, gloriamque commendet. (*Augustinus.*)

Et quidem si attenderent his quæ dicebantur ; oportebat quaerere, et ab eo discere quæ sunt illa quæ Moyses de eo scripsit ; sed silent : talis enim est nequitia, ut quicquid dicas, vel facias, maneat proprium venenum conservans.

MEDITATIO CCIV.

DIDAGMA DECIMUM.

Discipuli sabbato spicas confricant, et a Christo contra Pharissæorum calumnias vindicantur.

I. — In illo tempore abiit Jesus per sata sabbato. (*Matth. XII. 1.*) Factum est autem in Sabbato secundo, primo, cum transiret per sata. (*Luc. VI. 1.*) Discipuli ejus esurientes. (*Matth. XII. 1.*) Cœperunt progredi et vellere spicas. (*Marc. II. 23.*) Et manducabant confricantes manibus. (*Luc. VI. 1.*)

Judæi omnem festivitatem sabbatum nuncupabant : requies enim dicitur sabbatum : multoties ergo contingebat in parasceve festivitas, et vocabant parascevem sabbatum propter festum : deinde principale sabbatum secundum primum dicebant, quasi secundum existens a præcedentis diei festivitate. (*Theophylactus.*)

Tu autem admirare discipulos, qui ita erant oppressi et nullam corporalium habebant curam, sed contemnebant carnalem mensam ; et fame oppugnabantur, nec tamen desistebant a Christo : nisi enim eos cogeret vehementer esuries, nequaquam hoc fecissent. (*Chrysostomus.*)

II. — Quidam autem Phariseorum, dicebant illis : Quid facitis quod non licet in sabbatis? (*Luc. VI. 2. P.*)

Pharisæi autem videntes, dixerunt ei : Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbatis. (*Matth. XII. 2.*)

Et respondens Jesus ad eos dixit. (*Luc. VI. 3.*)

Nunquam legis quid fecerit David, quando necessitatem habuit, et esuriit ipse, et qui cum eo erant?

Quomodo introivit in domum Dei sub Abiathar principe Sacerdotum. (*Marc. II. 25, 26.*)

Et panes propositionis sumpsit, et manducavit, et dedit his qui cum ipso erant. (*Luc. VI. 4.*)

Quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus. (*Matth. XII. 4.*)

Die igitur sabbati visi sunt transeuntes per segetes, et spicas edebant, ostendentes quoniam dissolutum est vinculum sabbati, ubi magnum venit sabbatum, hoc est Christus, qui fecit nos quiescere ab opere delictorum nostrorum. (*Epiphanius.*)

Pharisæi autem et Scribæ ignari Sacramentorum Scripturarum, in unum conspiraverant ad reprehendendum Christi discipulos. Dic

mihī tu : cum in sabbato tibi mensa proponitur, nonne frangis panem? quid igitur alios reprehendis? (*Cyrillus.*)

Dicet aliquis : Quid est exemplum hoc ad id quod quaeritur? Non enim David sabbatum transgressus est. Sed in hoc ostenditur Christi sapientia, quod aliud exemplum fert sabbato majus : neque enim est æquale transgredi sabbati diem, quod multoties factum est, et sacram illam tangere mensam, quod nulli fas erat. Deinde rursus et aliter solvit, principaliorem inducens solutionem. (*Chrysostomus.*)

III. — Aut non legis in lege quia sabbatis, sacerdotes in templo sabbatum violant, et sine crimine sunt?

Dico autem vobis, quia templo major est hic.

Si autem sciretis quid est : misericordiam volo et non sacrificium : nunquam condemnassetis innocentes. (*Matth. XII. 5, 6, 7.*)

Et dicebat eis : Sabbatum propter hominem factum est, et non homo propter sabbatum.

Itaque Dominus est Filius hominis, etiam sabbati. (*Marc. II. 27, 28.* — *Luc. VI. 5.* — *Matth. XII. 8.*)

Calumniamini discipulos meos, cur sabbato spicas triverint, famis necessitate cogente : cum ipsi sabbatum violentis in templo immolantes victimas, cædentes tauros, holocausta super lignorum struem incendio concremantes. (*Hieronymus.*)

Vide quanta posuit. Locum, ubi dicit, *in templo*; tempus cum dicit, *sabbatis* : legis remissionem, cum dicit, *violant*, et non solum solvant : et quod non solum liberantur a pœna, sed a culpa liberati sunt : unde dicit, *sine crimine sunt*. Sed numquid discipuli sunt sacerdotes? Immo sunt sacerdotibus majores : ipse enim aderat, qui templi est Dominus, qui veritas est et non typus, et ideo subditur : Dico autem vobis, quia templo major est hic. (*Chrysostomus.*)

Vide qualiter ad veniam ducens sermonem, discipulos rursus veniam superiores ostendit, in hoc quod dicit eos innocentes; quod quidem supra et de sacerdotibus dixerat. Deinde et aliam causam dixit quare sunt innocentes, dicens Dominus est Filius hominis etiam sabbati. (*Chrysostomus.*)

Filium autem hominis seipsum appellat : et est sensus : Ille quem vos purum hominem putatis, Deus est omnium creaturarum Dominus et etiam sabbati; et ideo potest legem mutare pro sua voluntate, quia fecit eam. (*Remigius.*)

MEDITATIO CCV.

DIDAGMA UNDECIMUM.

De sermone Christi habito in monte ac primum de octo beatitudinibus.

1. — Videns autem Jesus turbas, ascendit in montem, et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli ejus. (*Matth. V. 1.*)

Et ipse elevatis oculis in discipulos suos. (*Luc. VI. 20.*)

Aperiens os suum docebat eos, dicens :

Beati pauperes spiritu : quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Beati mites : quoniam ipsi possidebunt terram. (*Matth. V. 2, 3, 4.*)

Ascendit in montem, ut ostendat quod ascendere omnis qui vult discere mysteria veritatis, in montem Ecclesiæ debet : de quo Propheta (*Psal. LXVII.*) : “ Mons Dei, mons pinguis. ” (*Chrysostomus.*)

Vel ascendit in montem, quia in paternæ majestatis celsitudine positus, cœlestis vitæ præcepta constituit. (*Hilarius.*)

Ideo autem non stans, sed sedens loquitur, quia non poterant eum intelligere in sua majestate fulgentem. (*Hieronymus.*)

Vel quod sedens docebat, pertinet ad dignitatem Magistri. (*Augustinus.*)

Et quamvis generaliter omnibus loquatur, specialius tamen oculos in discipulos levat : ut his qui verbum intenta cordis ore percipiunt, latius saporis intimi lumen aperiat. (*Beda.*)

Beati pauperes spiritu : qui scilicet propter Spiritum sanctum voluntarie sunt pauperes. (*Chrysostomus.*)

Inde autem incipit beatitudo iudicio divino, ubi ærumna æstimatur humana. (*Ambrosius.*)

Pauperibus autem in præsentī, convenienter promittuntur divitiæ cœli. (*Glossa interl.*)

Mites etiam, qui seipso possederunt, hereditatem Patris in futuro possidebunt. Plus autem est possidere quam habere : multa enim habemus quæ statim amittimus. (*Glossa.*)

II. — Beati qui lugent : quoniam ipsi consolabuntur.

Beati, qui esuriunt, et sitiunt iustitiam : quoniam ipsi saturabuntur.

Beati misericordes : quoniam ipsi misericordiam consequentur. (*Matth. V. 5, 6, 7.*)

Cum hoc feceris, ut scilicet sis pauper et mitis, memento quia peccator es, et lugeto peccata tua. Et bene tertia benedictio est peccata desistentis, quia Trinitas est quæ peccata condonat. (*Ambrosius.*)

Cum autem consolatio sit lugentium cessatio luctus : qui sua peccata lugent consolabuntur indulgentiam consecuti. (*Chrysost.*)

Postquam delicta deservi, esurire incipio et sitire iustitiam. Aeger enim cum in gravi morbo est, non esurit. (*Ambrosius.*)

Sitientibus autem et esurientibus iustitiam, beatitudinem tribuit; significans extensam in Dei doctrinam sanctorum aviditatem perfecta in cœlo satietate repleri. (*Hilarius.*)

Misericordia hic non solum in elemosynis intelligitur, sed in omni peccato fratris, si alter alterius onera portemus. (*Hieronymus.*)

Beatos autem dicit esse qui subveniunt miseris, quoniam eis ita rependitur ut de miseria liberentur. (*Augustinus.*)

Videtur autem esse æqualis retributio : sed est multo major : non enim est æqualis humana misericordia et divina. (*Chrysost.*)

III. — Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt.

Beati pacifici : quoniam filii Dei vocabuntur.

Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam : quoniam ipsorum est regnum cœlorum. (*Matth. V. 8, 9, 10.*)

Qui misericordiam desert, misericordiam amittit, nisi mundo corde misereatur : nam si iactantiam quærit, nullus est fructus. (*Ambrosius.*)

Mundos hic ait, vel eos qui universalem virtutem possident et nullius sibi malitia conscii sunt, vel eos qui in temperantia consistunt; quæ maxime necessaria est ad videndum Deum, secundum illud Pauli : (*Hebr. XII.*) " Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. " Quia enim multi miserentur quidem, sed impudica agunt : monstrans quod non sufficit primum, scilicet misereri, hoc de munditia opposuit. (*Chrysostomus.*)

Mundus autem Deus a mundo corde concupiscitur : templum enim Dei non potest esse pollutum. (*Hieronimus.*)

Cum interiora tua vacua feceris ab omni labe peccati, ne dissentiones contentionesque ex affectu tuo prodeant, a te pacem incipe, ut sic pacem aliis feras. (*Ambrosius.*)

Cum pacifici dicantur qui non adversum se mutuo dimicant, sed alios dissidentes in concordiam revocant, jure etiam filii Dei appellantur : quia Unigeniti hoc præcipuum fuit opus, distantia copulare, conciliare pugnantia. (*Chrysostomus.*)

Posita pacificorum beatitudine, ne aliquis existimaret quod semper pacem sibi quærere sit bonum subdit : *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam*, hoc est propter virtutem, propter defensionem aliorum, propter pietatem : justitiam enim consuevit pro omni virtute animæ ponere. (*Chrysostomus.*)

IV. — Beati estis cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me. (*Matth. V. 11.*)

Beati eritis cum vos oderint homines, et cum separaverint vos, et exprobraverint, et ejecerint nomen vestrum tamquam malum propter Filium hominis.

Gaudete in illa die, et exsultate : ecce enim merces vestra multa est in cælo. (*Luc. VI. 22, 23.*) Copiosa est in cælis. (*Matth. V. 12.*)

Secundum hæc enim faciebant prophetis patres eorum. (*Luc. VI. 23.*)

Sic persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos. (*Matth. V. 12.*)

Superiores sententias generaliter dirigebat : jam incipit loqui præsentis compellans, prædicens eis persecutiones quas pro nomine ejus passuri erant. (*Rabanus.*)

Si autem verum est quoniam qui calicem aquæ porrexerit merces ejus non perit, consequenter qui vel unius levissimi verbi injuriam fuerit passus, vacuum non erit a mercede. Ut autem blasphematus sit beatus, duo convenire debent : ut et mendaciter blasphemetur, et propter Deum; alioquin si unum defuerit, non est beatitudinis merces. (*Chrysostomus.*)

Quantum aliquis lætatur de laude hominum, tantum de vituperatione tristatur. Qui vero gloriam concupiscit in cœlo, opprobria non timeas in terris. (*Chrysostomus.*)

Magnam consolationem accipit homo in tribulatione positus, dum recordatur passionis aliorum a quibus exemplum patientiæ accipit : ac si diceret : Mementote quia illius vos estis Apostoli cujus illi fuerunt prophetæ. (*Remigius.*)

MEDITATIO CCVI.

DIDAGMA DUODECIMUM.

Exhortatio Christi ad recte
utendum talentis.

I. — Vos estis sal terræ, quod si sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus. (*Matth. V. 13.*)

Quoniam sublimia præcepta apostolis dederat, et multo quam in lege veteri majora : ne turbarentur ac dicerent, quoniam modo hæc implere poterimus? eos laudum admixtione permulcet, dicens : *Vos estis sal terræ* : per quod ostendit quam necessario ea præcipiat. Non enim pro vestra inquit, salute tantummodo, aut pro una solum gente,

sed pro universo prorsus orbe hæc vobis doctrina committitur. (*Chrysostomus.*)

Apostoli autem sunt rerum cœlestium prædicatores, et æternitatis velut salitores : merito sal terræ nuncupantur, quia per virtutem doctrinæ quasi salientes, æternitati corpora servant. (*Hilarius.*)

II. — Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita :

Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum ut luceat omnibus qui in domo sunt. (*Matth. V. 14, 15.*)

Nemo lucernam accendit, et in abscondito ponit, neque sub modio : sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur lumen videant. (*Luc. XI. 33.*)

Sicut doctores per bonam conversationem sunt sal quo populus conditur : ita propter verbum doctrinæ sunt lux qua ignorantes illuminantur. Prius autem est bene vivere quam bene docere : et ideo postquam Apostolos dixerat sal, consequenter vocat eos lucem. (*Chrysostomus.*)

Docet eos esse sollicitos de propria vita, quasi in oculis omnium positos, sicut civitas quæ est supra montem posita, vel lucerna supra candelabrum lucens. (*Chrysostomus.*)

Non potest abscondi civitas posita supra montem etiam si ipsa voluerit, mons enim

qui eam portat, facit eam omnibus manifestam : sic et Apostoli, et sacerdotes, qui fundati sunt in Christo, non possunt esse absconditi etiam si voluerint, quia Christus eos manifestat. (*Chrysostomus.*)

Ipse Christus accendit lucernam qui testam humanæ naturæ flamma suæ divinitatis implevit; quam nec credentibus abscondere, nec modio supponere, hoc est sub mensura legis includere, vel intra unius gentis terminos noluit cohibere. Candelabrum Ecclesiam dicit, cui lucernam superposuit, quia nostris in frontibus fidem suæ incarnationis affixit. (*Beda.*)

III. — Sic luceat lux vestra coram hominibus : ut videant opera vestra bona, et glorificent patrem vestrum qui in cœlis est. (*Matth. V. 16.*)

Non est enim occultum, quod non manifestetur, nec absconditum, quod non cognoscatur, et in palam veniat. Videte ergo quomodo audiatis, qui enim habet, dabitur illi : et quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo. (*Luc. VIII. 17, 18.*)

Sic illuminate docentes ut non vestra tantum audiant verba, sed et opera videant : et quos illuminaveritis per verbum quasi lux, conditiatis per exemplum quasi sal. Per illos

autem doctores qui docent et faciunt magnificatur Deus : nam disciplina domini ex moribus familiæ demonstratur. (*Chrysostomus.*)

His verbis (sequentibus ex capit. VIII. Luc.) typice docet fiduciam prædicandi, ne quis timore carnalium incommodorum lucem scientiæ abscondat; vasis enim et lecti nomine carnem, lucernæ autem vocabulo verbum designat; quod ob metum carnalium incommodorum occultat quis, ipsam carnem præponit manifestationi veritatis, et ea quasi operit verbum qui prædicare trepidat. Supra candelabrum autem ponit lucernam qui corpus suum ministerio Dei subjicit, ut superior sit prædicatio veritatis, et inferior servitus corporis. (*Augustinus.*)

Instanter autem nos Dominus docet verbo auscultare, ut et nos illud pectore ruminare continue, et alieno eruere sufficiamus auditui : unde sequitur : *Videte ergo, etc.* Quasi dicat : Tota intentione verbo quod auditis operam date : quia qui amorem habet verbi, dabitur illi et sensus intelligendi quod amat : at qui verbi audiendi amorem non habet, etsi vel naturali ingenio, vel litterario callere se putaverit exercitio, nulla sapientiæ dulcedine gaudebit. Sæpe enim desideriosus ingenium accipit, ut de negligentia justius puniatur : quia quod sine labore assequi potuit, scire contemnit; et nonnunquam studiosus tarditate intelligentiæ premitur,

ut eo majora præmia retributionis inveniatur, quo magis studio inventionis elaboratur. (*Beda.*)

MEDITATIO CCVII.

DIDAGMA DECIMUM TERTIUM.

Christus non venit solvere legem
sed implere.

I. — Nolite putare quoniam veni solvere legem, aut prophetas : non veni solvere, sed adimplere. (*Matth. V. 7.*)

Postquam hortatus est audientes ut se præpararent ad omnia sustinenda pro justitia, et non absconderent quod accepturi erant, sed ea benevolentia discerent, ut ceteros docerent, incipit eos informare quid doceant, tamquam si quaereretur : quid est hoc quod non vis abscondi, pro quo jubes omnia tolerari? Numquid aliquid dicturus es extra quæ in lege sunt scripta? Non, inquit. *Nolite*, etc. (*Glossa.*)

In hac autem sententia duplex est sensus : nam adimplere legem aut est addendo aliquid quod minus habet, aut faciendo quod habet. (*Augustinus.*)

II. — Amen quippe dico vobis, donec transeat cælum et terra, iota unum, aut

unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant. (*Matth. V. 18.*)

Per hoc quod ait nihil potest aliud intelligi nisi vehemens expressio perfectionis, quæ per litteras singulas demonstrata est : inter quas litteras iota minor est ceteris, quia uno ductu fit : apex etiam est ipsius aliqua in summo particula. Quibus verbis ostendit in lege, ad effectum et minima quæque perducere. (*Augustinus.*)

III. — Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum : qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum. (*Matth. V. 19.*)

Per regnum cælorum Ecclesia intelligenda est, in qua doctor qui solvit mandatum, minimus vocatur : quia cuius vita despicitur restat ut ejus prædicatio contemnatur. (*Gregorius.*)

Possumus intelligere : quod Magistri eruditio, etiam si parvo peccato obnoxia sit, deducat eum de gradu maximo; nec prosit docere justitiam quam minima culpa destruit; beatitudoque perfecta sit, quæ sermone docueris, opere complere. (*Hieronym.*)

IV. — Dico enim vobis, quia nisi abundaverit justitia vestra plus quam

Scribarum, et pharisæorum, non intrabit in regnum cœlorum. (*Matth. V. 20.*)

Scribarum autem et pharisæorum justitiæ sunt mandata Moysi : superimpletiones autem istorum mandatorum sunt mandata Christi. Hoc est ergo quod dicit : nisi quis supra legis mandata etiam hæc mea præcepta, quæ apud illos minima existimabantur, impleverit, non intrabit in regnum cœlorum : quoniam illa de pœna liberant, quæ scilicet transgressoribus legis debetur, non autem in regnum inducunt : hæc autem et de pœna liberant, et in regnum inducunt. (*Chrysostomus.*)

MEDITATIO CCVIII.

DIDAGMA DECIMUM QUARTUM.

Non irascendum proximo.

I. — Audistis quia dictum est antiquis : Non occides : qui autem occiderit, reus erit iudicio. (*Matth. V. 21.*)

Per hoc ostendit, multum tempus esse ex quo mandatum hoc acceperant. Hoc ergo dicit ut auditores ad sublimiora progredi præcepto cunctantes acrius incitet : ut si quispiam doctor dicat puero negligenti : nescis jam quantum tempus syllabarum meditatione consumpseris? (*Chrysostomus.*)

II. — Ego autem dico vobis : Quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. (*Matth. V. 22.*)

In quo considera legislatoris potestatem : nullus enim antiquorum prophetarum ita locutus est ; sed sic, “ Hæc dicit Dominus : ” quia illi ut servi ea quæ sunt Domini annuntiabant ; hic autem ut Filius ea quæ sunt Patris, quæ etiam sua sunt ; et illi conservis prædicabant, hic autem suis servis legem ponebat. (*Chrysostomus.*)

Puto autem quod non de iracundia carnis loquitur Christus, sed de iracundia animæ : caro enim non potest obedire, ut non conturbetur. Quando ergo homo irascitur, et non vult facere quod ira compellit, caro ejus irata est, animus autem ejus non est iratus. (*Chrysostomus.*)

III. — Qui autem dixerit fratri suo, raca : reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue : reus erit gehennæ ignis. (*Matth. V. 22.*)

Sic ergo in primo est unum, idest ira sola : in secundo autem sunt duo, scilicet ira et vox, quæ iram significat : in tertio autem significantur tria : ira, et vox quæ iram significat, et in voce vituperationis expressio : unde dicitur : *Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* (*Augustinus.*)

Non aestimes hoc esse onerosum : plures enim pœnarum et peccatorum a verbis habent principium : etenim parva verba multoties homicidium pepererunt et civitates integras everterunt. Nec enim parvum aestimes, fratrem stultum vocare, auferens ei prudentiam et intellectum quo homines sumus, et ab irrationabilibus distamus. (*Chrysostomus.*)

MEDITATIO CCIX.

DIDAGMA DECIMUM QUINTUM.

De quærenda reconciliatione.

I. — Si offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te :

Relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo : et tunc veniens offeres munus tuum. (*Matth. V. 23, 24.*)

Si irasci non est fas fratri suo, aut dicere raca, aut fatue; multo minus in animo tenere aliquid, ut in odium indignatio convertatur. Tunc ipse (frater) habet adversus nos, si nos eum in aliquo læsimus : nos adversus illum habemus si ille nos læserit, ubi non est opus pergere ad reconciliatio-

nem : non enim veniam postulabis ab eo qui tibi fecit injuriam : sed tantum dimittas, sicut tibi a Domino dimitti cupis quod ipse commiseris. (*Augustinus.*)

Ecce a discordantibus accipere non vult sacrificium. Hinc ergo perpendite quantum sit malum discordiæ, propter quod et illud abjicitur per quod culpa relaxatur. (*Gregorius.*)

Vide autem misericordiam Dei, quomodo hominum utilitates amplius adspicit quam suos honores : plus enim diligit concordiam fidelium quam munera : quamdiu enim fideles homines aliquam dissensionem habuerint, munus eorum non suscipitur, oratio eorum non exauditur. (*Chrysostom.*)

II. — Esto consentiens adversario tuo cito dum es in via cum eo ; ne forte tradat te adversarius judici, et judex tradat te ministro : et in carcerem mittaris.

Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem. (*Matth. V. 25, 26.*)

Ex præcedentibus manifestus est sensus, quod Dominus nos ad concordiam proximi cohortatur : nam supra dictum est : *Vade prius reconciliari fratri tuo.* (*Hieronymus.*)

Festinat enim Dominus ut ad amicitiam festinemus inimicorum nostrorum, quamdiu vivimus in hac vita, sciens quam periculo-